

ПРИРОДА І СУТНІСТЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ



Інноваційна
школа

У статті аналізується природа, потреба і сутність сучасних освітніх інновацій, їх структура та напрями здійснення в практичному полі освіти.

Ключові поняття: людина, освіта, інновації, технології, виховання.

Вітчизняні (В. Андрущенко, В. Кремень, К. Корсак, В. Клепко, С. Сисоєва та ін.) і зарубіжні фахівці відзначають, що утворення „суспільства знань” – це насамперед забезпечення відповідної якісної освіти. Вона має бути обов’язково фундаментальною, орієнтованою на виявлення сутнісних засад і зв’язків процесів природи, суспільства та людського розвитку, на пізнання людських можливостей та здатностей, розуміння людського ества. Тоді справдиться прогноз стосовно витіснення „економічної людини” індустріальної епохи, „багатовимірною людиною” [1, С.8] суспільства знання.

Важлива риса сучасної освіти полягає у формуванні „особистісного знання”, яке не повинно втрачатись із віком, а безперервно зростати. Знання ж лише тоді стає справжнім здобутком особистості, коли воно стало змістом та наслідком її власної інтелектуальної, духовної діяльності, результатом цілеспрямованих, ефективних зусиль. Саме тому навчальний процес має бути організований таким

чином, щоб забезпечити процес самостійного руху особистості до пізнання. Ефективними засобами та технологіями в цьому питанні виступають *інтерактивне навчання як продуктивний діалог* (з текстом, викладачем, іншими суб’єктами навчального процесу), *технології розвитку здатності навчання* як розвиток навичок самостійного пошуку та засвоєння знання, націлених на саморозвиток особистості, *дистанційне навчання* як форма взаємодії.

В. Дубницький підводить під основу інноваційної освіти сам характер людської культури та розвитку. Він наголошує, що людство пройшло у власному розвитку три культурні епохи: архаїчну, індустріальну та постіндустріальну, яким відповідають три освітні моделі – традиційна, інструкційна та креативна [2, С.9]. Мета креативної моделі – розвиток здатності до самоосвіти та саморозвитку протягом життя. Саме вона є інноваційною освітою для

УДК37.0.001.76

Юлія ЯНІСІВ

Аспірантка, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

особистості та суспільства в цілому. Суспільство знання вирізняється інтегративною культурою, гнучкістю та комунікативністю, діалогічністю та високою здатністю до творення нового. Такому суспільству потрібні робітники нового типу: високоосвічені, підприємливі, активні в самонавчанні та саморозвитку.

Учений відзначає також фундаментальні зміни характеристик викладача в інноваційному освітньому процесі. Безперечно, сучасний викладач остаточно втратив функцію основного джерела інформації та знання. Нові інформаційні технології сприяють більш стрімкому розвитку молоді (комунікативному, інтелектуальному та іншим), що висуває все більші вимоги до кваліфікації викладача. Він змушений в таких умовах постійно підвищувати свою кваліфікацію та

професійну активність, інакше втрачить роль путівника в навчально-виховному процесі та здатність до організації спільної творчості по перетворенню інформації на знання [там само, с.10]. Тому праця викладача в умовах інноваційного розвитку освіти значно трансформується і ускладнюється. Наразі вона є складною багатоаспектною системою творення знання (наукові дослідження та впровадження їх у відповідні навчальні курси), передачі знання (викладацька і педагогічна діяльність) і поширення знання – видання підручників та іншої навчально-методичної, наукової літератури (монографій, статей), участь у наукових комунікаціях – конференціях та інших формах наукової взаємодії. Тому „викладач сучасного вищого навчального закладу має володіти здатностями організатора, оратора, аналітика, психолога, володіти логікою педагогічного процесу і виховання, літературною мовою, бути високо конкурентним фахівцем у своїй області та достатньо ерудованим в інших областях знання. Таку працю неможливо визначити інакше, як творчу діяльність, суть якої полягає в здатності інтегрувати елементи знання в нові, раніше невідомі комбінації” [3, С.11].

Термін „інноваційна освіта” став поширюватися від 70-х років ХХ століття у зв’язку з публікацією Дж. Боткіна, М. Елмандри та М. Маліци „Немає межі навчанню” як однієї з доповідей Римського клубу. В ній автори розглянули освіту як процес нарощування індивідуального та соціокультурного досвіду та висунули ідею розрізнення „традиційної” та „інноваційної” освіти. Перший тип характеризується як освітня діяльність, спрямована на підтримку і відтворення існуючої культури, соціального досвіду та соціальної системи. Інноваційна освіта в їх концепції – процес освітньої діяльності, котра стимулює зміни в існуючу культуру та соціум. Тобто традиційна освіта орієнтується на репродукцію знання, а

Таблиця 1

Основні характеристики	ТИПИ НАВЧАННЯ	
	Традиційне	інноваційне
Мета навчання	Підтримка існуючого соціального порядку та культури Відтворення існуючого способу виробництва	Критична оцінка будь-якої соціальної ситуації. Сприяння переходу до нового технологічного способу виробництва
Стратегія навчання	Передача знання	Розвиток особистості
Роль викладача	Викладач – „всезнаючий” господар, що стоїть вище студентів	Викладач – помічник, який організовує спільний пошук знання
Роль студента	Пасивна, спрямована на засвоєння готових знань та рішень	Активна, спрямована на творчий зміст навчання
Форми і методи проведення занять	Домінування лекційних форм, семінари – репродуктивні	Домінування інтерактивних форм навчання. Активний діалог викладачів та студентів

інноваційна – на його продукування. Українські дослідники [4, С.18] узагальнили принципові відмінності цих основних типів і зробили наступні висновки (табл. 1).

На основі зіставлення традиційної та інноваційної освіти В. Палкін і В. Кузнецова роблять наступні висновки: *по-перше*, традиційна освіта передбачає, що основою навчального процесу є засвоєння „набору знань”, який викладається студентам. В інноваційному навчальному процесі центральним є напрацювання студентами можливостей використовувати отримане знання та вміння; *по-друге*, традиційна освіта ґрунтується на дослідженні причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, на розвитку здатностей виявляти причини та передбачати наслідки. А сучасна інноваційна освіта спрямована на творчість і розвиток особистості, яка має навчитися досягати креативного результату. Відповідно, у традиційних закладах освіти студенти вивчають уже розроблені теорії та перевірений досвід, методики вирішення завдань. Інноваційна ж освіта має вчити ставити нові цілі, шукати нові методи та способи вирішення завдань, прогнозувати власні рішення та дії; *по-третє*, традиційний навчальний процес визнає вирішальну роль змісту знання, що його отримують студенти, а інноваційний – процесу навчання, технологій та методів отримання знання. Адже зміст може швидко застаріти, а навички наукової та інформаційної діяльності принесуть нові результати. Реально ж у традиційному навчальному процесі домінують лекції, а в інноваційному – інтерактивні форми проведення занять; *по-четверте*, традиційна освіта заснована на передачі „правильних” знань та рішень, а інноваційна вимагає напрацювання навичок та вмінь вирішувати нові, конкретно-ситуативні проблеми, підвищеної здатності їх діагностики, ідентифікації і знаходження творчого рішення; *по-п'яте*, роль викладача як „знавця ві-

чних істин” стимулювала в студентів пасивне засвоєння знання і доволі жорстку систему всієї програми навчання. Інноваційна освіта пропонує акцент на організаторських та допоміжних функціях викладача у відносинах із студентом – студенти мають стати повноправними учасниками навчального процесу – від визначення дослідних завдань до організації власного „профілю” спеціалізації (і стосовно вибору навчальних предметів, і стосовно їх кількості тощо). У таких умовах викладач має не тільки вміння передавати знання, але й налаштуватися на підвищену чутливість та сприйнятливність інформаційного обміну із студентами, здатність розуміти їх потенціал спільної творчості в інтерактивному обміні. Студенти ж повинні бути вмотивовані на активну роль у навчанні, на здобуття навичок дослідника, а не пасивного реципієнта знання [5, С.18-19].

Такі висновки підтверджує і російська соціологія освіти, що відзначає поступове формування нового типу викладача *приватних навчальних закладів* – це вже не ментор і навіть не строгий лектор, який одного разу зійшов на недосяжну для учнів висоту кафедри. Тепер це – швидше, лідер, наставник, інструктор, модератор – провідник або фасілітатор (від англ. *facilitate* – прискорювати, сприяти), який володіє достатнім обсягом професійних знань та досвідом і який спрямовує процес освоєння життєво важливих компетентностей з максимально можливим урахуванням віку кожного учня (студента), його особистого і соціального досвіду, особливостей біографії.

По суті, це компетентнісний підхід, реалізований у даному випадку щодо викладачів – забезпечення навчального процесу таким чином, щоб у результаті учні могли успішно вирішувати професійні завдання, що постають перед ними. Тому адміністрація інноваційних приватних навчальних закладів лояльно ставиться

до відсутності у деяких викладачів профільного диплома [6, С.75].

Таким чином, на думку російських соціологів, **основні напрямки інноваційних перетворень в освіті набувають наступних характеристик:**

По-перше, відбувається відмова від традиційної структури класичного університету. Складна ієрархічна система інститутів, факультетів, кафедр спрощується відповідно до кількості студентів та завдань навчання. З'являється нова фігура – *керівник навчальної програми*, у завдання якого входить повне забезпечення навчального процесу з початку і до кінця з конкретної спеціальності або дисципліни, включаючи підбір абітурієнтів та працевлаштування випускників. *Основною структурною одиницею стає кафедра*. Саме на цьому рівні розробляються нетипові навчальні плани, які легко, з необхідною періодичністю перетворюються відповідно до зовнішніх запитів.

По-друге, у якості викладачів перевага віддається фахівцям, що мають знання і *ефективний практичний досвід* з даної спеціальності. Наявність ученого ступеня або звання при цьому бажано, але не обов'язково. Інноваційними навчальними закладами заохочується *мобільність штатних викладачів*, що працюють на

контрактно-договірній основі і утворюють команди „тренерів”, які можуть виїжджати в інші міста (філії) на короткий термін (декілька днів).

По-третє, надзвичайно активно залучаються менеджери, які мають досвід роботи з молоддю і володіють сучасними PR та IT-технологіями, а також готові до надання освітніх, інформаційних і просвітницьких послуг належного рівня [6, С.77].

Таким чином, наведені принципи відмінності в типах навчання справді налаштовують неупереджених дослідників на виявлення переваг інноваційної освіти. У яких же формах розгортається інноваційний навчальний процес? Оскільки наше дослідження носить теоретичний, а не прикладний-педагогічний характер, зупинимося лише на короткому їх переліку, який представлений у таблиці 2.

Доволі вичерпну систему типології інновацій у освіті виробив російський учений А. Хуторський на основі наступних базових критеріїв: *структурні елементи освітніх систем*: інновації в цілепокладанні, в завданнях, у змісті освіти та виховання, у формах, у методах, у прийомах, у технологіях навчання, в засобах навчання та освіти, в системі діагностики, в контролі, в оцінці результатів тощо; *особисте становлення суб'єктів освіти*: нововведення у сфері розвитку навчальних здібностей учнів та педагогів, у сфері розвитку їх умінь, навичок, способів діяльності, компетентності; *область педагогічного застосування*: в навчальному процесі, в навчальному курсі, в освітній сфері в цілому, на рівні системи навчання, на рівні системи освіти; *тип взаємодії учасників педагогічного процесу*: в груповому навчанні, в репетиторстві, в тьюторстві, у сімейному навчанні тощо; *функціональні можливості*: нововведення-умови (які забезпечують оновлення освітнього середовища і т.ін.), нововведення-продукти (педагогічні засоби, технології, проекти тощо), управлінські інновації (нові

Таблиця 2

№ п/п	Форми проведення занять	% схвалення стосовно опитаних студентів
1.	Рольові ігри	43.3
2.	Дискусія	40
3.	Круглий стіл	38.3
4.	Презентація	31.6
5.	Спільний аналіз конкретних ситуацій	26.6
6.	Мультимедійна лекція	23.3
7.	Інтерв'ювання	20.8
8.	Семінар	15.8
9.	Лабораторна робота	11.6
10.	Дебати	10

рішення стосовно структури освітніх систем, навчальних закладів та нові управлінські процедури); *спосіб реалізації*: систематичні / періодичні, планові / стихійні, спонтанні / послідовні; *масштаб поширення*: діяльність окремого педагога, групи педагогів, в окремому навчальному закладі, в групі НЗ, у регіоні, на загальнодержавному рівні, на міжнародному рівні тощо; *соціально-педагогічна вага*: в освітніх установах певного рівня, для професійно-типологічних груп педагогів; *обсяг новаторських заходів*: локальні, масові, глобальні тощо; *ступінь очікуваних перетворень*: коректуючі, модифікуючі, модернізуючі тощо [7].

Продуктивною класифікацією освітніх інновацій ми вважаємо схему, запропоновану вітчизняною дослідницею І. Дичківською. Дослідниця розрізняє інновації за такими характеристиками: *сфери застосування* (інновації у змісті освіти; технології навчання; організації педагогічного процесу; в управлінні освітою); *масштаби перетворень* (часткові, модульні та системні); *спрямованість інноваційного потенціалу* (модифікаційні; комбінаторні; радикальні або фундаментальні, глобальні, базові); *позиції щодо попередників* (замішувальні; скасовувальні; відкриваючі нововведення; ретровведення); *місця появи* (нововведення в науці; в практиці); *час появи* (історичні; сучасні нововведення); *рівень очікування*, прогнозування і планування (очікувані та неочікувані нововведення); *галузь педагогічного знання* (виховні; дидактичні та історико-педагогічні нововведення) [8, С. 33-36].

Як бачимо, інноваційний процес у системі освіти, що набуває обертів і употужнюється, ще не отримав більш-менш усталених контурів у вітчизняній літературі. Враховуючи його джерела й висновок про те, що далі він буде набирати силу, дослідження в цьому напрямі слід продовжувати.

СПИСОК ЦИТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Инновационное образование в высшей школе (вопросы теории и практики): Научно-методический сборник / Ред. Дубницкий В.И. — Донецк: ДЭГИ, 2007. — Вып.4. — 162с.
2. Инновационное образование в высшей школе (вопросы теории и опыт внедрения): — Д.: Изд-во ДЭГИ, 2007.
3. Инновационное образование в высшей школе (вопросы теории и опыт внедрения): — Д.: ДЭГИ, 2007.
4. Палкин В.А., Кузнецова В.Н. Инновационные технологии и интерактивные формы проведения занятий в системе высшего образования Украины // Инновационное образование в высшей школе (вопросы теории и практики): Научно-методический сборник / Ред. Дубницкий В.И. — Донецк: ДЭГИ, 2007. — Вып.4. — с.15-26.
5. Палкин В.А., Кузнецова В.Н. Инновационные технологии и интерактивные формы проведения...
6. Ключкарев Г.А. Частное высшее образование: инновационный потенциал и инвестиционная привлекательность // TERRA ECONOMICUS — 2011. — Том 9. — № 1 — с.71-80.
7. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика — рычаг образования. — [Электронный ресурс] [http: eidos.ru/journal/2005/0910-19.htm](http://eidos.ru/journal/2005/0910-19.htm)
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : навч. посіб. / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — 352 с.



Юлія Янісів

Природа и сущность современных образовательных нововведений

В статье анализируется природа, потребность и сущность современных образовательных инноваций, их структура и направления осуществления в практическом поле образования.

Ключевые понятия: человек, образование, инновации, технологии, воспитание.



Yuliya Yanisiv

Nature and Essence of Modern Education Innovations

Modern education innovations and their structure as well as the ways of implementation of those in the field of education in the aspects of nature, essence and need for the innovations are revealed in the article.

Key Words: human being, education, innovations, technologies, upbringing.



КОНКУРС ОБЕРИ ЧИСТЕ МАЙБУТНЄ



До участі у конкурсі запрошуються учні навчально-виховних закладів м. Києва, студенти вищих навчальних закладів міста.

НОМІНАЦІЇ КОНКУРСУ:

- МАЛЮНОК (ВІК КОНКУРСАНТІВ 5-7 РОКІВ, 8-10 РОКІВ, 11-13 РОКІВ)
- СУВЕНІР "ДРУГЕ ЖИТТЯ ВІДХОДАМ" (ВІК КОНКУРСАНТІВ 8-10 РОКІВ, 11-13 РОКІВ)
- ЕКО-СУМКА (ВІК КОНКУРСАНТІВ 8-10 РОКІВ, 11-13 РОКІВ, 14-16 РОКІВ)
- ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПЛАКАТ (ВІК КОНКУРСАНТІВ 11-13 РОКІВ, 14-16 РОКІВ)
- ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР "ЕКОЛОГІЧНА КАЗКА" (ВІК КОНКУРСАНТІВ 11-13 РОКІВ, 14-16 РОКІВ)

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КОНКУРСНИХ РОБІТ:

Малюнок - індивідуальна робота. Робота повинна висвітлювати проблемні питання відходів у столиці, охорони і збереження біоресурсів, енергозбереження. Формат А-4, А-3, техніка виконання - довільна. Робота повинна бути оформлена на папері.

Сувенір "Друге життя відходам" - індивідуальна робота. Робота повинна бути виготовлена із матеріалів, які вже використовувались в побуті, мати естетичне або практичне застосування.

Еко-сумка (альтернатива одноразовій упакувці) - індивідуальна робота. Робота повинна бути виготовлена із будь-яких придатних для цього матеріалів, мати практичне застосування та відрізнятися креативністю і винахідливістю. Техніка виконання — довільна.

Інформаційний плакат, плакат-заклик — колективна робота. Робота повинна висвітлювати проблемні питання однієї з тем конкурсу: поведінка з відходами (роздільний збір відходів), збереження та охорона біоресурсів, енергозбереження. Формат роботи А-3, А-1, техніка виконання — довільна.

Літературний твір «Екологічна казка» — індивідуальна робота. Твір повинен висвітлювати одну з тем конкурсу: питання поводження з відходами (роздільний збір відходів), збереження та охорона біоресурсів, енергозбереження. Робота повинна мати назву, основну ідею (мораль), висновок (шляхи вирішення). Орієнтовний обсяг - не більше 2-х друкованих сторінок формату А4 (для учасників 11-13 років) та не більше 4-х друкованих сторінок формату А4 (для учасників 14-16 років), шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14, міжрядковий інтервал 1,5.

Мова написання - українська.

Роботи подаються у роздрукованому та електронному вигляді.

Всі надані на конкурс роботи повинні мати етикетку із зазначенням назви роботи, обраної тематики, прізвища, повного імені конкурсанта, віку, місця, назви навчального закладу та контактної телефонії. При поданні літературного твору зазначається інформація викладається на титульному листі. Кожен конкурсант має право приймати участь лише у своїй віковій категорії та представляти на конкурс не більше 3-х робіт.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ КОНКУРС ТРИВАЄ

З 14 СІЧНЯ 2013 РОКУ ДО 10 КВІТНЯ 2013 РОКУ.

РОБОТИ НА КОНКУРС ПОДАЮТЬСЯ
НЕ ПІЗНІШЕ 10 КВІТНЯ 2013 РОКУ

ЗА АДРЕСОЮ: М. КИЇВ, ВУЛ. КУДРЯВСЬКА, 23
КП «КИЇВКОМУНСЕРВІС».

ВІДЛІЛ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.
КОНТАКТНІ ТЕЛЕФОНИ: 531-96-77, 594-77-11
ЕЛЕКТРОННА ПОШТА: INFO@KKS.KIEV.UA

Більш детально інформацію про умови проведення конкурсу можна знайти на сайті КП

«Київкомунсервіс» в розділі "Дитяча сторінка"
www.kks.kiev.ua

Конкурс проводиться за сприяння

Департаменту житлово-комунальної інфраструктури,
Департаменту освіти і науки, молоді та спорту,

КП "Київський міський Будинок природи",

«Пріємств-перевізників побутових відходів у місті Києві»,
учасників волонтерського екологічного проекту

"Друзі землі" - НПП "Голосіївський",

ВГОО «Зробимо Україну чистою»,

Екологічного клубу "Ерекурсе",

молодіжної громадської ініціативи

"Континент"



ЗРОБИМО
УКРАЇНУ
ЧИСТОЮ!

